

Pla ve de plagi?

Amb un gran desplegament tipogràfic, el Quadern del diari *El País* ha denunciat un plagi perpetrat per Josep Pla. Pel març de 1964, en efecte, l'escriptor de Palafrugell va publicar a *Destino* un article titulat «Sobre las narices» (després incorporat en versió catalana al volum 36 de l'*Obra completa*) que, segons Ferran Toutain, era en un trenta per cent una afusellada directa d'un text de l'escriptor català Robert Robert, publicat cent anys abans a la revista *Un tros de paper*. En dues columnes paral·leles, com s'escau en aquests casos, s'han reproduït ara els fragments coincidents.

No cal esgarrifar-se gaire per aquest descobriment. Fa onze anys, a la pàgina 11 del número 98 d'aquesta mateixa revista, vaig tenir ocasió de fer notar que en l'obra *Girona, un llibre de records*, aparentment escrita a partir de vivències personals, hi ha veritables calcs del llibre *Recuerdos y bellezas de España* de Pau Piferrer, publicat l'any 1839, és a dir, també cent anys abans de l'obra planiana. No hi serà de més reproduir ara aquells textos en columnes paral·leles:

Pau Piferrer

«Las naves en que remata principian con tres esbeltas ojivas, la central más alta que las laterales, y sobre cada una derrama luz un lindo rosetón».

«Vistas desde la entrada de la iglesia parecen la fachada de otro templo, como si sólo el presbiterio fuese el verdadero santuario, el lugar de los sacerdotes y de los divinos oficios, y se destinase la ancha nave al inmenso y devoto concurso de los fieles».

«Si se quiere gozar de un punto de vista que a la primera ojeada haga resaltar toda la magnificencia y anchura de la nave, colóquese el observador junto a la primera capilla que sigue a la sacristía».

Josep Pla

«Aquesta nau remata sobre el fons, sobre l'absis, amb tres esveltes ogives en forma bellíssima i original. L'ogiva central és més alta que les altres. Cadascuna d'elles porta un rosetó a sobre».

«Vistes des de l'entrada de l'església, aquestes tres naus semblen la façana d'un altre temple, com si només el presbiteri fos el santuari i hom proposés la nau a una altra destinació».

«Des de l'entrada de la porta dels Apòstols és perfectament visible aquesta separació; però el punt més adequat per veure-la és situat a la primera capella que toca a la sagristia».

Aquests tres textos són només una mostra que, sens dubte, qualsevol erudit podria ampliar i completar amb temps i paciència. Potser com a desgreuge per l'apropiació indeguda, Pla fa una citació literal de Piferrer –una de les poques que conté el llibre– en parlar del campanar de Sant Felú.

Però ja he dit que no calia esgarrifar-se ni esquinçar-se les vestidures. Pla repetia sovint que «els antics no feren altra cosa que plagiar-se mútuament sense treva» i que alguns llibres d'*Stendhal* eren «un pur i simple plagi» i, fins i tot, «un plagi meravellós». Per afegir, després: «Sempre he defensat que la literatura bona és un plagi». O bé: «La cultura és un plagi sistemàtic». Més contundent encara: «Si no he plagiat és més perquè no he pogut que perquè no n'he tingut ganes». I, com diu Fuster, «quan ha pogut, Pla ha plagiat». El que passa és que els seus crítics interpreten això per la bona banda, mentre que Ferran Toutain s'ho ha pres més malament. Més que Ramon Alcoverro, que ja és a dir.

En el cas de *Girona*, els plagis són mínims si es comparen amb el volum considerable de la seva aportació personal i original. Tot i tractar-se d'un llibre de records, és lògic que Pla, al cap de tants anys, s'ajudés la memòria amb unes quantes lectures de les típiques obres de consulta i que, posat a fer, n'aprofités alguns fragments i els fes seus. Tots, qui més qui menys, hem caigut en aquest parany (fins al punt que alguns errors del primer plagiat s'han anat reproduint i perpetuant) i només aquell que estigués net de pecat podria tirar la primera pedra sobre el rostre de Pla, cognom que, d'altra banda, sembla una contracció de la paraula plagi.

NARCÍS-JORDI ARAGÓ